

Commissie van Toezicht Leuven

Jaarverslag 2018

Samenstelling van de Commissie

Jan Brocatus	voorzitter
Reinhilde Deboutte	ondervoorzitster

Denis Claessens
Mélien Claessens
Marina De Backer
Stefan De Moor
Annelies Devue
Michaël Lansbergen
Michaël Van Pelt
Nele Vastmans
Ruben Vilain

leden

Louis Nys	secretaris
-----------	------------

Inhoud

1	Inleiding.....	4
1.1	De Hulpgevangenis van Leuven	4
1.2	De Centrale gevangenis van Leuven	4
1.3	Algemene bedenkingen	4
2	Orde en veiligheid	6
3	Materiële levensomstandigheden	9
3.1	Kantine	9
3.2	Wachtcellen in Leuven Hulp.....	9
4	Gezondheid	11
4.1	Lange wachttijden, slechte kwaliteit en hoge kostprijs van zorgverlening	11
4.2	Verslaving en substituuutbehandeling bij verdovende middelen	11
4.3	Psychosociale hulpverlening	12
5	Werk.....	13
5.1	Toekenning van werk	13
5.2	Andere klachten in verband met werk.....	13
6	Vorming.....	14
7	Eigen werking Commissie van Toezicht	16
7.1	De leden	16
7.2	De werking	16
7.3	Extra activiteiten	17
8	Bijlagen.....	18
8.1	Onderzoek van de bijzondere cellen in Leuven Centraal.....	18
8.2	Onderzoek van de bijzondere cellen in Leuven Hulp.....	19

1 Inleiding

Dit verslag geeft een overzicht van de werking van de Commissie van Toezicht Leuven in 2018.

De Commissie houdt toezicht op de twee Leuvense gevangenissen: Leuven Hulp en Leuven Centraal. Beide gevangenissen hebben elk hun eigen karakter.

1.1 De Hulpgevangenis van Leuven

De Hulpgevangenis van Leuven is een arresthuis, waar eveneens een aantal veroordeelden verblijven. De gevangenis biedt plaats aan 149 gedetineerden. Er is een psychiatrische afdeling die de jongste jaren sterk is afgebouwd. In de Hulpgevangenis worden ook gedetineerden met een niet-Belgische nationaliteit verzameld, in afwachting van hun overbrenging naar het buitenland.

Leuven Hulp kampt traditioneel met overbezetting, die oorzaak is van heel wat spanningen tussen gedetineerden onderling en in relatie tot het personeel. In de zomermaanden van 2018 was het aantal gedetineerden in overeenstemming met de capaciteit van de gevangenis. Tegen het jaareinde is de bezetting evenwel opnieuw sterk gestegen.

Leuven Hulp heeft een gesloten regime. De gedetineerden brengen het grootste deel van de tijd op hun cel door.

1.2 De Centrale gevangenis van Leuven

Leuven Centraal is een gevangenis die is aangepast aan een langdurige detentie. Zij biedt plaats aan 350 gedetineerden, van wie een driehonderdtal veroordeelden met lange straffen.

De gevangenis beschikt al meer dan een jaar over een nieuwe vleugel (vleugel B) waar bijkomend een honderdtal gedetineerden terecht kunnen. Hoewel die afdeling eind 2018 volledig klaar was, stond ze op dat ogenblik nog volledig leeg. In tegenstelling tot Leuven Hulp kampt de instelling niet met een probleem van overbevolking.

1.3 Algemene bedenkingen

De gedetineerden nemen contact op met de Commissie via rapportbriefjes, waarop zij hun klacht formuleren of om een gesprek vragen. De brievenbussen waarin gedetineerden de rapportbriefjes kunnen posten, hangen naast brievenbussen van andere diensten, voor iedereen zichtbaar op de vleugel. De directies beschikken ook over

een reservesleutel van deze brievenbussen, met als argument dat dit nodig is voor de veiligheid. Daarnaast kreeg de Commissie, voornamelijk informeel, van verschillende personen in de gevangenis te horen dat leden van het personeel opmerkingen zouden maken over de stap van gedetineerden om contact op te nemen met de Commissie. De Commissie wil in het bijzonder het derde principe van het Europese Antifoltercomité (CPT) uit het jaarrapport van 2017 (§§84 en 85) onderstrepen, waarin aandacht uitging naar het toezicht op gevangenen:

“3. Confidentiality / safety

Direct and confidential access to complaints bodies should be secured (e.g. by installing locked complaint boxes accessible to complainants in appropriate locations, to be opened only by persons specially designated to ensure the confidentiality of the complaints). Staff who have persons deprived of their liberty directly in their charge should not be in a position to filter complaints.

The necessary efforts should also be made to ensure that complainants remain free from intimidation and reprisals. In this connection, staff at all levels should receive the clear message that any kind of threats, attempts to prevent complaints from reaching the relevant complaints bodies, or intimidatory or retaliatory action will not be tolerated and will be the subject of appropriate sanctions.”

Gelet op de beperkte relevantie van statistische gegevens bij een dergelijke werkwijze, werd gekozen voor een narratief jaarverslag. De klachten en signalen die de Commissie het voorbije jaar heeft ontvangen en de gesprekken die hieruit voortvloeiden, zijn gegroepeerd in een aantal inhoudelijke thema's: orde en veiligheid (2), materiële levensomstandigheden (3), gezondheid (4), werk (5) en vorming (6). Het verslag gaat daarnaast in op de eigen werking van de Commissie (7) en bevat twee bijlagen over het onderzoek van de bijzondere cellen in beide gevangenissen (8).

2 Orde en veiligheid

De basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden bepaalt dat vermijdbare detentieschade moet worden voorkomen (art. 6, §2), maar ook dat orde en veiligheid worden gevrijwaard (art. 5, §2). De basiswet verankert daarom rechten (en bijhorende plichten) voor gedetineerden en voorziet in verschillende manieren om orde en veiligheid te garanderen. Orde en veiligheid handhaven impliceert enerzijds een dynamische wisselwerking tussen personeel en gedetineerden en anderzijds een evenwichtige verhouding tussen technische middelen die worden ingezet en een constructief detentieregime (art. 105, §1). Beperkingen van rechten en opgelegde plichten moeten zowel proportioneel als subsidiair zijn.

Titel VI van de basiswet bevat ten eerste de controle- en veiligheidsmaatregelen: het dragen van een legitimatiebewijs, onderzoek aan de kledij, doorzoeking van de cel ... Daarnaast kan de directeur, wanneer er ernstige aanwijzingen bestaan van een gevaar voor de orde of veiligheid, bijzondere veiligheidsmaatregelen bevelen voor een periode van zeven dagen, die maximaal drie keer verlengbaar zijn. Deze maatregelen mogen niet het karakter hebben van een tuchtsanctie. Wanneer daarna uit concrete omstandigheden of gedragingen van gedetineerden blijkt dat hij een voortdurende bedreiging uitmaakt voor de veiligheid, kan hij door de directeur-generaal op voorstel van de directeur in een individueel bijzonder veiligheidsregime worden geplaatst voor twee maanden. Dit is onbeperkt verlengbaar, telkens voor twee maanden. Ten slotte mag, met het oog op de handhaving van de orde of de veiligheid, ten aanzien van de gedetineerden alleen rechtstreekse dwang worden gebruikt, wanneer deze doelstellingen op geen andere wijze kunnen worden bereikt en voor de daartoe strikt noodzakelijke tijd.

Het tuchtregime is wettelijk geregeld in Titel VII van de basiswet. Het geeft een omschrijving van de twee categorieën tuchtrechtelijke inbreuken, legt de te volgen tuchtprocedure vast en bepaalt de mogelijke tuchtsancties.

Elk van deze maatregelen dient te worden opgenomen in een afzonderlijk register. Die registers zijn toegankelijk voor de leden van de Commissie.

***

Leuven Hulp heeft een gesloten regime. De gedetineerden brengen het grootste deel van de tijd op hun cel door.

Het standaardregime in Leuven Centraal is een opendeurregime. Gedetineerden kunnen zich vrij bewegen op de vleugel waarin hun cel zich bevindt. Wie een te grote druk legt op de beheersbaarheid van het leefklimaat, kan in het 'tussenregime' terecht komen. Dit gebeurt meestal via een 'puntensysteem'. Wie onder andere een tuchtsanctie oploopt, krijgt bovenop die sanctie in bepaalde gevallen een aantal punten. Tien punten resulteert

in drie maanden tussenregime, wat een meer gesloten en restrictief systeem is in vergelijking met het standaard opendeurregime. De Commissie moedigt het blijvende gebruik van het opendeurregime aan en doet de aanbeveling het tussenregime slechts in uitzonderlijke gevallen aan te wenden.

In het algemeen stelt de Commissie vast dat tuchtsancties en ordemaatregelen schering en inslag zijn. Zonder zich in de plaats van directies te willen stellen, stelt de Commissie vast dat gedetineerden vaak het gevoel hebben dat ze weinig weerwoord kunnen bieden, dat er niet naar hen wordt geluisterd en dat de maatregelen en sancties soms als onredelijk en/of disproportioneel worden ervaren. Daarnaast stelde de Commissie vast dat, eenmaal de directie een maatregel ten aanzien van een gedetineerde nam, het moeilijk was om die ongedaan te maken of aan te passen, wanneer achteraf bleek dat hij onterecht of onnodig was. Ten slotte laat de motivering van beslissingen soms te wensen over. Veel klachten kunnen worden vermeden indien beslissingen op een behoorlijke manier zouden worden gemotiveerd.

De Commissie ontving meer concreet een reeks klachten over volgende thema's:

- De bewijsvoering bij dergelijke maatregelen. Zo kan de directie zich bij het opleggen van een tuchtsanctie voor druggebruik louter steunen op het 'waarnemen van een wietgeur' door penitentiaire beampten, zonder dat er materieel bewijs voorhanden is;
- Maatregelen voor schade aan een cel. De directie nam soms maatregelen louter op basis van vaststellingen *post factum*, waarbij (zeker bij korte verblijven) niet altijd vooraf een celstaat werd opmaakt;
- De gevolgen van een maatregel. Gedetineerden hebben soms weinig zicht op de gevolgen van een maatregel, bijvoorbeeld voor zijn arbeidssituatie of de vrees dat de maatregel zijn (mogelijkheden tot) reclassering in de weg staat;

De Commissie ontving ook dit jaar een aantal klachten ten aanzien van penitentiaire beampten. De klachten gingen over denigrerende opmerkingen, pestgedrag, racisme en (onnodig) geweld. Omdat namen van betrokkenen niet altijd gekend zijn of omdat er geen bewijs is van de feiten, is het voor de Commissie moeilijk na te gaan in welke mate dergelijke beschuldigingen gegrond zijn. Zij stelt wel vast dat bij conflicten in dit verband de stem van de gedetineerde zelden wordt gehoord. De daad van een beampte die door de gedetineerde als pesterij wordt ervaren, zal door de directie niet snel worden herroepen.

***

Ondanks de duidelijke rechtspraak van het Grondwettelijk Hof uit 2013 en 2014 met betrekking tot naaktfouilles (*“Door in een stelselmatige fouillering op het lichaam te voorzien, gaat de bepaling verder dan strikt noodzakelijk is om de nagestreefde*

doelstelling te bereiken. Er kan immers niet worden aangenomen dat elk van die situaties, voor elke gedetineerde, een verhoogd risico voor de veiligheid of voor de orde in de gevangenis doet ontstaan”), ontving de Commissie anno 2018 nog een reeks klachten over – al te – frequente naaktfouilles. Zo protesteerden gedetineerden dat zij geen door de directie opgemaakt en ondertekend schriftelijk bewijs hadden gekregen wanneer een naaktfouille plaatsvond. De Commissie kan niet achterhalen of een dergelijk document al dan niet werd afgeleverd. Zij stelt wel vast dat ook andere gedetineerden verklaren dat zij soms moeten aandringen om dit formulier te krijgen.

***

In het kader van een meer algemeen onderzoek door de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen onderzocht de Commissie de bijzondere cellen in beide gevangenissen: twee strafcellen en één naakte cel in Leuven Centraal en drie strafcellen, twee veiligheidscellen en één naakte cel in Leuven Hulp.

De verslagen van de vorige jaren wezen al op de deplorabele toestand van deze cellen, waarin blijkbaar geen verandering lijkt te komen. Ook de directies hebben bij herhaling hun bezorgdheid hierover geuit, maar zij vinden blijkbaar evenmin gehoor.

De resultaten van het onderzoek gaan als bijlage bij dit verslag.

3 Materiële levensomstandigheden

3.1 Kantine

Zoals de vorige jaren ontving de Commissie in 2018 geregeld klachten en vragen over de werking van de kantine. Bepaalde producten ontbreken op de lijst, zaken die op de lijst staan blijken niet altijd beschikbaar, de prijzen (vooral die van groenten en fruit) zijn ondoorzichtig, al te vaak bevat het aanbod voornamelijk merkproducten hoewel er goedkopere alternatieven bestaan ...

De Commissie hoopt dat de directie deze problemen in de toekomst rechtstreeks met gedetineerden kan uitklaren in het overlegorgaan. Dit lijkt de Commissie de geëigende plaats om te bepalen welke producten worden aangeboden. Het is ook hier dat de directie duidelijk kan motiveren waarom ze bepaalde zaken niet op de lijst plaatst om veiligheidsoverwegingen of andere redenen en waar vertegenwoordigers van gedetineerden voorstellen kunnen doen over producten waar nood aan is. Wel stelt de Commissie zich in het licht van het normaliseringsbeginsel vragen bij het niet beschikbaar zijn of zelfs weigeren van bepaalde goederen, zoals fluoresceerstiften of 'bijkomend' toilet papier.

Gevangeniszen zijn uiteraard voor een deel afhankelijk zijn van de leverancier, wat in 2018 aanleiding heeft gegeven tot nogal wat problemen. Producten die op de lijsten staan, blijken op het ogenblik van de levering niet altijd voorradig (en kunnen niet worden nabesteld), er worden producten geleverd die dichtbij of over de vervaldatum zijn ... Een nieuwe aanbesteding voor het leveren van de producten neemt niet alleen veel tijd in beslag, in het verleden is ook gebleken dat de respons van de warenhuizen erg beperkt is.

Ten slotte beklagen sommige gedetineerden zich over de laattijdige terugbetaling (of het uitblijven ervan) van bestelde en niet geleverde producten. De Commissie kreeg ook een aantal klachten over het verdwijnen of te laat afleveren van goederen bij de overplaatsing van gedetineerden naar een andere gevangenis. Dit probleem doet zich ook voor bij repatriëring van illegalen.

3.2 Wachtcellen in Leuven Hulp

De Commissie heeft in september een bezoek gebracht aan de vier wachtcellen in Leuven Hulp. De twee cellen (wachtzaaltjes) op de vierde sectie zijn telkens bedoeld voor zes tot acht gedetineerden. Slechts één van de twee cellen heeft een toilet, dat bovendien maar gedeeltelijk afgescheiden is. Indien een gedetineerde dat toilet wenst te gebruiken, moet iedereen naar de andere cel worden gebracht. In beide cellen staat een intercom, maar die werkt niet. In elke cel is één raam. Gedetineerden beklagen zich over de lange wachttijden in deze cellen. Het kan niet dat dergelijke cellen niet over een toilet en een

oproepsysteem beschikken. De gedetineerde moet op de deur kloppen om aandacht te trekken van toevallige voorbijgangers. De cellen bevinden zich bovendien op een plaats met relatief weinig passage.

De wachtcellen aan de poort (het sas) zien er hetzelfde uit. Daar is er wel een gescheiden toilet. In die cellen is de wachttijd beperkt.

De directie mag dan wel verwijzen naar de staat van het gebouw en de technische moeilijkheden om aanpassingen te doen, de Commissie acht de toestand van deze cellen onaanvaardbaar.

4 Gezondheid

De klachten en vragen die de Commissie ontving op het vlak van gezondheid hadden vooral betrekking op:

- de lange wachttijden voor paramedische zorg, de slechte kwaliteit en de hoge kostprijs van deze zorgverlening;
- de problemen in verband met verslaving en substituuutbehandeling bij verdovende middelen;
- de moeilijke toegang tot psychosociale hulpverlening.

4.1 Lange wachttijden, slechte kwaliteit en hoge kostprijs van zorgverlening

Een constante in de klachten die de Commissie in 2018 heeft ontvangen, heeft betrekking op de tandverzorging in Leuven Centraal. Gedetineerden moeten zeer lang wachten vooraleer zij bij een tandarts terecht kunnen en dienen de wachttijd te overbruggen met pijnstillers.

Om dit probleem enigszins te omzeilen, kunnen zij bij de gevangenisarts terecht, die eventueel medicatie voorschrijft en in acute gevallen alsnog een tandarts kan oproepen. Deze praktijk kan een oplossing bieden voor dringende gevallen. Het is echter zeer de vraag of dit een normaal beleid op het vlak van tandverzorging is.

Ook over de kwaliteit van de tandverzorging zijn er geregeld klachten. Gedetineerden melden dat vullingen van slechte kwaliteit zijn en vinden dat al te vlug wordt besloten om tanden te trekken die men eigenlijk nog kan redden.

In de gevangenissen van Leuven is geen oogarts beschikbaar. Op geregelde tijdstippen komt in Leuven Centraal op vrijwillige basis een (gepensioneerd) opticien op bezoek. Voor de zaken die hij niet kan verhelpen, dienen patiënten naar een andere instelling (vaak is dat de gevangenis van Lantin), te worden overgebracht. Ten gevolge van stakingen kunnen deze overbrengingen om medische redenen niet altijd doorgaan.

Sommige gedetineerden hebben het moeilijk om bepaalde medische kosten, zoals een tandprothese of een bril, financieel te dragen.

4.2 Verslaving en substituuutbehandeling bij verdovende middelen

Een reeks klachten en vragen heeft betrekking op (medische) hulp bij ontwenning. Gedetineerden begrijpen vaak niet waarom de betrokken arts weigert om bepaalde substituten voor te schrijven. Zij stellen vast dat verschillende instellingen een verschillend beleid voeren. Zo zijn er gedetineerden die buiten de gevangenis lange tijd

methadon hebben genomen, die in Leuven Hulp een aantal maanden een stabiele dosis kregen, maar zich dan in Leuven Centraal met een zeer snelle afbouw geconfronteerd zien, wat dikwijls tot herval leidt. Op dit vlak stelt de Commissie zich de vraag of een meer gecoördineerd en eenduidig beleid geen betere oplossing zou zijn voor deze problematiek.

4.3 Psychosociale hulpverlening

De moeilijke toegang tot geestelijke gezondheidszorg blijft een pijnpunt. De Commissie kreeg geregeld vragen over lange wachttijden bij en de trage werking van TANDEM, dat blijkbaar zwaar onderbezet is. De gedetineerde die bijvoorbeeld met het oog op zijn voorwaardelijke invrijheidstelling aan zijn verslaving wil (moet) werken, loopt hierdoor soms lange vertragingen op.

De Psychosociale Dienst (PSD) zou in 2018 weliswaar versterking hebben gekregen, maar de Commissie kan alleen maar vaststellen dat hij nog steeds onvoldoende bemand is om de vraag naar hulpverlening te beantwoorden.

De klachten zijn gekend:

- De PSD is onvoldoende bereikbaar voor personen in voorlopige hechtenis;
- Voor langgestrafte gedetineerden duurt het soms jaren voor zij contact hebben met de PSD;
- De dienst werkt te traag zodat dossiers niet op tijd klaar zijn voor zittingen van de strafuitvoeringsrechtbank;
- Gedetineerden die zich in de tijdsvoorwaarden voor voorwaardelijke invrijheidstelling bevinden, krijgen maar moeilijk een afspraak met de PSD geregeld;
- De PSD biedt onvoldoende hulp bij de voorbereiding van de voorwaardelijke invrijheidstelling, waardoor die in het gedrang komt.

Los van het feit dat deze diensten moeten worden versterkt, pleit de Commissie voor een nauwe samenwerking tussen PSD, TANDEM en afkickcentra.

5 Werk

5.1 Toekenning van werk

De toegang tot werk is nog steeds een belangrijke bron van klachten, vooral in Leuven Centraal. Een aantal gedetineerden is van werk afhankelijk voor het afbetalen van burgerlijke partijen en uitgaven voor medische verzorging.

De Commissie beseft dat klachten in dit verband in eerste instantie voortvloeien uit een algemeen tekort aan beschikbare arbeid. Een groot aandeel van de klachten heeft evenwel betrekking op de wijze waarop de beschikbare arbeid wordt toegekend. De directies hanteren hierbij meerdere 'criteria' op basis waarvan ze de rangorde voor de toegang tot werk vaststelt.

Gedetineerden nemen dikwijls contact op met de Commissie, louter omdat zij niet weten waar zij zich in de wachtrij bevinden en/of hoelang zij bij benadering nog moeten wachten op een job.

Bijna alle gedetineerden blijken geen zicht te hebben op de criteria die de directie hanteert bij het bepalen van de rangorde. Dit geeft aanleiding tot onzekerheid. Er heersen onder de gedetineerden ook vermoedens van willekeur bij het toekennen van werk.

5.2 Andere klachten in verband met werk

Het is onduidelijk wat de gevolgen zijn voor personen die weigeren een bepaalde opdracht aan te nemen. Komen zij op alle werklijsten onderaan terecht? Behouden zij hun plaats in de ranglijst voor andere soorten werk? Een aantal klachten is ook het gevolg van onenigheid tussen de gevangenisarts en gedetineerden over hun medische geschiktheid om een bepaalde opdracht uit te voeren.

Ook bij een ontslag is het niet altijd duidelijk wat hiervan de gevolgen zijn, zowel voor de plaats in de wachtrij van een ontslagen gedetineerde die niet voldoet aan de verwachtingen in een bepaalde betrekking als voor het gevolg van een ontslag wegens tuchtproblemen in de werkomgeving.

De Commissie verwacht dat directies de criteria voor het toekennen van werk en het bepalen van de rangorde correct toepassen. Zij is evenwel van oordeel dat veel wantrouwen en onzekerheid op dit vlak bij de gedetineerden kan worden weggenomen door deze beslissingen beter uit te leggen en te motiveren. De Commissie raadt aan na te denken over de uitwerking van een systeem waarbij beslissingen over de toekenning van arbeid, de redenen van een ontslag en de gevolgen hiervan op de situatie van een gedetineerde worden verduidelijkt.

6 Vorming

De Commissie heeft in 2018 opvallend meer klachten ontvangen die betrekking hadden op toegang tot alle vormen van scholing en opleiding.

Een eerste reeks klachten heeft betrekking op taallessen. Het Centrum voor Volwassenenonderwijs VOLT verzorgt het cursusaanbod Frans, Engels en Duits. Het stopte evenwel de lessen omdat de organisatie van oordeel was dat de cursussen niet langer pasten in een visie van trajectmatig en diplomagericht onderwijs. De lessen in de gevangnissen bestonden uit losse modules die niet noodzakelijk waren gericht op het behalen van een diploma of een certificaat, waardoor ze niet beantwoordden aan de visie van de instelling. De bevoegde diensten van de Vlaamse Gemeenschap zoeken naar andere oplossingen, maar vrezen dat het talenaanbod zoals dat in het verleden voorzien was in de nabije toekomst niet kan worden gehandhaafd.

Een andere reeks klachten gaat over de moeilijke toegang tot en de beperkte beschikbaarheid van universitair onderwijs.

De gedetineerden hebben toegang tot andere opleidingen in het kader van volwassenenonderwijs. Het betreft technische, diplomagerichte opleidingen (elektriciteit, bouw ...) of basisopleidingen (boekhouden, ICT, wiskunde ...), maar het aanbod omvat geen hoger onderwijs.

De VDAB biedt via e-learning een beperkt aantal cursussen aan, maar ook hier zijn geen universitaire opleidingen bij.

Open universiteit is in principe toegankelijk voor gedetineerden, maar dit hangt af van een reeks factoren zoals de beschikbaarheid van een computer, de goodwill van de universiteiten om zich aan de situatie van de gedetineerde aan te passen ... Die voorwaarden zijn momenteel niet vervuld en ook deze weg staat niet open voor gedetineerden.

Vervolgens waren er vragen over de toekenning van de aanmoedigingspremies bepaald in de omzendbrief nr. 1773 van 21 februari 2005. In 2015 werd het beschikbare budget voor de aanmoedigingspremie sterk verlaagd, waardoor universitaire studies niet langer in aanmerking komen voor een tegemoetkoming.

Ten slotte benadrukt de Commissie het belang van onderwijs in gevangnissen. Het verwijst hiervoor naar een overweging uit een recent arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens:

“The Court notes that the website to which the applicant wished to have access contained information about learning and study programmer [...]. It is not unreasonable to hold that such information was directly relevant to the applicant’s interest in obtaining education,

which is in turn of relevance for his rehabilitation and subsequent reintegration into society. As underlined by the CPT, a satisfactory programme of activities, including education, is of crucial importance for the well-being of all detainees, including prisoners awaiting trial. This is all the more relevant in relation to sentenced prisoners.”¹

---

¹ EHRM 17 januari 2017, nr. 21575/08, Jankovskis t. Litouwen, §59.

7 Eigen werking Commissie van Toezicht

7.1 De leden

Artikelen 138*quinquies* en 138*decies* van het koninklijk besluit 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichting bepalen dat de Commissie van Toezicht uit minimaal zes en maximaal twaalf leden plus een secretaris bestaat.¹

Aangezien de Commissie toezicht houdt over de twee Leuvense gevangenissen is het belangrijk dat de Commissie voltallig is. Het vrij grote verloop in het ledenbestand zorgde de voorbije jaren voor heel wat energiebesteding aan het rekruteren van leden en de opleiding van nieuwe leden. Dit werd nog bemoeilijkt doordat het lang – verscheidene maanden – duurt vooraleer de dossiers van kandidaat-leden administratief zijn afgewerkt en hun benoeming rond is.

De samenstelling van de Commissie vervult niet alleen de wettelijke criteria, ze is bovendien evenwichtig. Er zijn criminologen, juristen, een tandarts, een ingenieur, een hulpverlener, welzijnswerker ... De Commissie beschikt derhalve over een brede technische en inhoudelijke kennis en ervaring.

7.2 De werking

De basis voor de werking van de Commissie zijn de klachten of signalen van gedetineerden zelf, die via een rapportbriefje een gesprek vragen met de Commissie. Zij komt in principe niet tussen op rechtstreekse vraag van derden, zoals familieleden, partners of advocaten. Inhoudelijk heeft de Commissie de opdracht een onafhankelijk toezicht te houden op de gevangenis, op de bejegening van gedetineerden en op de naleving van de betreffende voorschriften. Dit kan gaan om de louter materiële situatie van de betrokkenen, maar evenzeer over gezondheidsaangelegenheden, welzijn of de interne rechtspositie.

De Commissie maakt zich binnen de gevangenissen bekend via een voorstellingsfolder die beschikbaar is in zeven talen (Nederlands, Frans, Engels, Duits, Spaans, Roemeens en Russisch). Met beide gevangenissen en diensten van de Vlaamse Gemeenschap actualiseerde de Commissie de afspraken die moeten garanderen dat alle gedetineerden de folder in handen krijgen. Ook via de infosessies die in de gevangenissen plaatsvinden, wordt de Commissie ter kennis van de gedetineerden gebracht.

---

¹ *Het in werking treden artikel 28 van de basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden bepaalt dat elke commissie van toezicht bestaat uit minimaal zes en maximaal achttien leden.*

De maandcommissarissen halen op geregelde tijdstippen de rapportbriefjes op en nemen contact met de betrokken gedetineerden om de klachten te bespreken en een oplossing te zoeken. Bij dringende zaken legt een commissielid meteen contact met de directie, maar veelal bespreekt hij of zij in één maandelijks gesprek de gegroepeerde klachten met de directie. De beide directies staan open voor gesprekken over bepaalde vaststellingen en klachten.

Naast directe contacten met gedetineerden houdt de Commissie zich op de hoogte van de situatie in de gevangenissen door verschillende diensten en afdelingen te bezoeken, zoals de keuken, de kantine, de bibliotheek ...

De Commissie vergadert maandelijks, behalve in de maand juli, beurtelings in Leuven Hulp en Leuven Centraal.

7.3 Extra activiteiten

Commissieleden nemen occasioneel ook deel aan activiteiten: een bijeenkomst met alle vrijwilligers betrokken bij Leuven Hulp, de jaarlijkse toneelvoorstelling in Leuven Centraal, een nieuwjaarsreceptie, opleidingen georganiseerd door de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen, deelname aan de nationale bijeenkomsten van de Commissies van Toezicht en aan de bijeenkomsten van de Nederlandstalige voorzitters.

8 Bijlagen

8.1 Onderzoek van de bijzondere cellen in Leuven Centraal

ONDERZOEK STRAFCELLEN EN NAAKTE CEL - COMMISSIE VAN TOEZICHT CENTRALE GEVANGENIS TE LEUVEN - JULI 2018			
aantal cellen	grote strafcel (gang naar cellulair)	kleine strafcel (gang naar cellulair)	naakte cel (vleugel C)
Afmetingen	ca. 3,25 m x 2,50 m	ca. 1,50 m x 2,50 m	ca. 4,00 m x 2,50 m
Wanden	vloeren zijn betegeld; muren zijn gepleisterd en geverfd; plaatselijk laat de pleisterlaag los en bladdert de verf af (niet in de grote strafcel). In de kleine strafcel staan graffiti en is de houten celdeur gekrast		
Daglicht	beperkt: raam ca. 80 cm x 60 cm afgezet met staafjesrooster glas is bevuild zicht op koer niet mogelijk onvoldoende daglicht	beperkt: raam ca. 80 cm x 40 cm afgezet met gaatjesrooster glas is bevuild zicht op koer niet mogelijk onvoldoende daglicht	beperkt: raam ca. 90 cm x 60 cm afgezet met staafjesrooster en celstaven glas is bevuild zicht op koer niet mogelijk voldoende daglicht
Kunstlicht	1 gloeilamp achter rooster, te bedienen van buiten de cel; verlichting wordt ontstoken of gedoofd op vraag		
Verluchting	kleine verluchttingsroosters in celdeur en raam; niet afsluitbaar beperkte verluchttingsmogelijkheid	kleine verluchttingsroosters in celdeur en raam; niet afsluitbaar beperkte verluchttingsmogelijkheid	via glasstenen in het raam niet afsluitbaar beperkte verluchttingsmogelijkheid
Verwarming	radiator met metalen omkasting centraal bediend zoals in andere cellen laklaag op omkasting beschadigd	radiator met metalen omkasting centraal bediend zoals in andere cellen laklaag op omkasting beschadigd	radiator met metalen omkasting regeling via kraan buiten de cel roestvorming op omkasting
Sanitaire uitrusting	toilettemmer zonder spoeling uitneembaar door luik in muur	toilettemmer zonder spoeling	inox toiletpot met spoeling inox wastafel met lopend water
Meubilair	nergens is er losstaand meubilair; de bedden bestaan uit vaste houten planken op de vloer tegen een muur (te smal in de kleine strafcel); op de bedden ligt een matras (ca. 10 cm dik) en deken en kussen worden ter beschikking gesteld.		
Bewaking	geen camera aanwezig, noch controle via microfoon		
Oproepknop	aanwezig		
Tijds klok of uurwe	niet aanwezig		
Netheid van de ce	de cellen worden dagelijks gekuist (vloer met water); toilettemmers geleidigd volgens noodzaak; er is geen sprake van geurhinder		
Persoonlijke hygië	gevangenis kledij verplicht dagelijks mogelijkheid tot nemen van een stortbad		
Voeding en drank	de normale maaltijden worden geserveerd; in de strafcellen, waar geen stromend water aanwezig is, worden afgesloten flessen met mineraal water verschaft volgens vraag		
Activiteiten	boeken zijn toegestaan; er is geen radio, televisie of DVD-speler er is mogelijkheid tot wandelen in de individuele wandelruimte (leeuwenkooi) bezoek achter glas is toegelaten voor de naaste familieleden		
Overbrenging	de overbrenging gebeurt in aanwezigheid van twee penitentiaire beampten, al dan niet geboeid, afhankelijk van de fysische en/of psychische toestand van de gedetineerde		
Procedure	opsluiting in strafcel gebeurt bij wijze van sanctie op gebruikt geweld tegen een mede-gedetineerde of een penitentiair beampte, of op eigen verzoek (ongeveer 5 per jaar); in de naakte cel worden gedetineerden, die een zelfmoordpoging hebben ondernomen op afzondering gesteld zolang dat noodzakelijk is, hetzelfde geldt voor gedetineerden met medische problemen al worden die soms ook op de eigen cel afgezonderd). een interventieteam is nog niet moeten tussenkomen. Wat betreft bijzondere veiligheidsmaatregelen en plaatsing in een individueel bijzonder veiligheidsregime: overgrote meerderheid in aan gedetineerde toegewezen verblijfsruimte, uitzonderlijk in naakte cel.		
Bezoek	in principe wordt de gedetineerde in de strafcel of naakte cel dagelijks bezocht door een arts, maar vooraleer de gedetineerde wordt afgezonderd is er (niet steeds) mogelijkheid van medische controle de maandcommissaris van de commissie van toezicht bezoekt de gedetineerde wanneer hij/zij de gevangenis betreedt; de gedetineerde kan ook vragen een lid van de commissie te spreken		
Statistieken	er worden geen statistische gegevens bijgehouden over opsluiting op strafcel of in naakte cel		

8.2 Onderzoek van de bijzondere cellen in Leuven Hulp

ONDERZOEK STRAFCELLEN, VEILIGHEIDSCELLEN EN NAAKTE CEL - COMMISSIE VAN TOEZICHT HULPGEVANGENIS TE LEUVEN - JULI 2018			
aantal cellen	3 strafcellen (vleugel C)	2 veiligheidscellen (vleugel A-121&122)	1 naakte cel (vleugel A-103)
Afmetingen	ca. 2,20 m x 3,00 m	ca. 2,20 m x 4,00 m	ca. 2,20 m x 4,00 m
Wanden	vloer uit grijs geverfd glad beton; muren zijn gecementeerd en geverfd; de verf bladdert plaatselijk af	vloer is betegeld; muren zijn gepleisterd en voorzien van geverfd glasvliesbehang; het behang is plaatselijk verdwenen en de muren vertonen graffiti; rond het sanitair is een wandbetegeling aanwezig met kleine, glanzende aluminiumspiegel	vloer is betegeld; muren zijn gepleisterd en voorzien van geverfd glasvliesbehang; het behang is plaatselijk verdwenen en de muren vertonen graffiti
Daglicht	beperkt: raam ca. 80 cm x 30 cm met dubbel, bevuild plexiglas, afgezet met celstaven	voldoende: dubbelvleugelig opengaand raam ca. 100 cm x 50 cm, afgezet met celstaven en staafjesrooster	beperkt: raam ca. 80 cm x 30 cm met dubbel bevuild plexiglas, afgezet met celstaven
Kunstlicht	afgeschermd TL-armatuur boven celdeur, te bedienen van buiten de cel; verlichting wordt ontstoken of gedoofd op vraag	afgeschermd TL-armatuur op plafond met schakelaar; nachtlamp in muurnis met schakelaar en drie contactdozen	afgeschermd TL-armatuur en nachtlamp op plafond, te bedienen van buiten de cel; verlichting wordt 's nachts ontstoken voor visuele controle
Verluchting	spleet ca. 80 cm x 3 cm boven raam; niet afsluitbaar	raam kan geopend worden (zie daglicht)	spleet ca. 80 cm x 3 cm boven raam; niet afsluitbaar
Verwarming	radiator met metalen omkasting, centraal bediend zoals in andere cellen		
Sanitaire uitrusting	inox toiletspot, ingebouwd in betonnen sokkel; spoeling met druk- en trekknop, bediend van buiten de cel	inox toiletspot met spoeling inox wastafel met lopend water	inox toiletspot met spoeling inox wastafel zonder lopend water (watertoevoer is defect)
Meubilair	betonnen sokkel tegen een muur met daarop een gestratificeerde houten plaat en een matras (ca. 10 cm dik); deken aanwezig	bed met stalen frame in het midden van van de cel met matras (ca. 10 cm dik); tafel en zitbank met stalen fram en massief geverniste planken; al met meubilair is verankerd in de vloer; het tafeltje is beschadigd door sporen van brandende sigaretten	losstaand houten bed tegen een muur met matras (ca. 10 cm dik); deken, laken en oorkussen aanwezig (cel bezet tijdens het bezoek)
Bewaking	geen camera aanwezig		
Oproepknop	ja	ja	neen
Tijds klok of uurwerk	neen	TV-scherm (zie activiteiten)	neen
Netheid van de cel	de cellen worden dagelijks gekuist (vloer met water) er is geen sprake van geurhinder		
Persoonlijke hygiëne	gevangenskledij verplicht (ook verplichte omkleeding bij overplaatsing) douche volgens zelfde regime als gewone detentie: 1x/2dagen		
Voeding en drank	voeding: reguliere maaltijden, maar geserveerd in lichte plastic bakjes (oww veiligheid) drank: (plastic) flessen mineraalwater, 1,5 l.		
Activiteiten	boeken zijn toegestaan; er is geen radio, televisie of DVD-speler; er is mogelijkheid tot wandelen in de individuele wandelruimte (leeuwenkooi) bezoek achter glas is toegestaan voor de naast familieleden	boeken zijn toegestaan; er is geen radio, of DVD-speler; wel een televisietoestel achter plexiglas met afstandsbediening; er is mogelijkheid tot wandelen in de individuele wandelruimte (leeuwenkooi) bezoek achter glas is toegestaan voor de naast familieleden	boeken zijn toegestaan; er is geen radio, televisie of DVD-speler; er is mogelijkheid tot wandelen in de individuele wandelruimte (leeuwenkooi) bezoek achter glas is toegestaan voor de naast familieleden
Overbrenging	gebeurt in aanwezigheid van 2 penitentiaire ambtenaren		
Procedure	strafcel: sanctie bij gebruik van geweld tav penitentiair personeel of medegegetineerde veiligheids cel: op eigen verzoek naakte cel: suicidegevaar interventieteam wordt bij beslissing directie ingezet (indien min. 4 opgeleide PB's op dienst zijn; totaal 14 opgeleide PB's), indien nodig en niet beschikbaar: politie		
Bezoek	directeur en arts bezoeken dagelijks de gedetineerde in strafcel (wordt ook geregistreerd aan buitenzijde deur en bewaard) anderen (bv psychiater) ngl. concrete situatie maandcommissaris bezoekt gedetineerde telkens hij/zij gevangenis betreft; gedetineerde kan volgens gebruikelijke procedure vragen om gesprek met Commissielid		
Statistieken	niet beschikbaar		